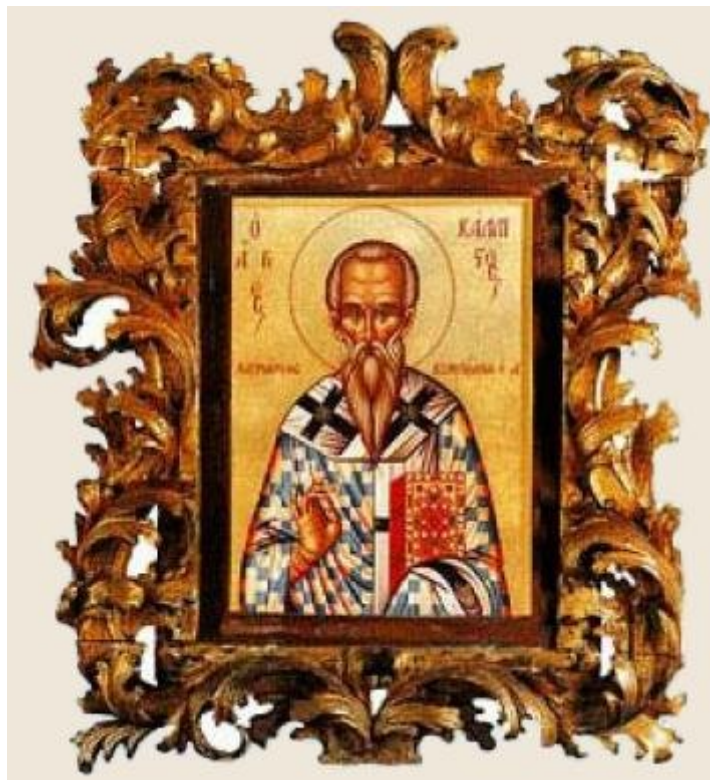
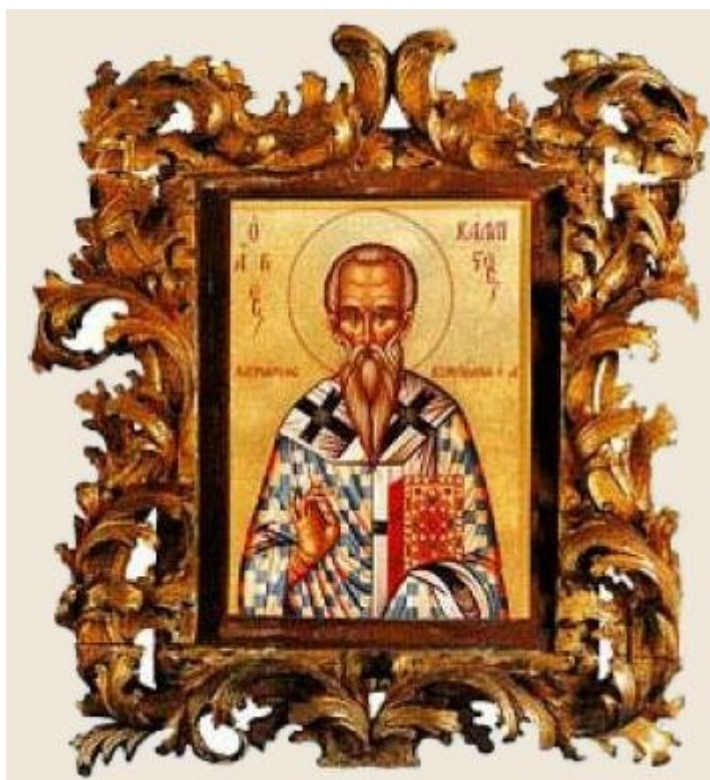

20 Ιουνίου 2024

Άγιος Κάλλιστος Α΄ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Συναξαριακές Μορφές](#)

Αγιορείτης Άγιος

20 Ιουνίου

Απολυτίκιον του Αγίου Καλλίστου Ἦχος α΄

Της ερήμου πολίτης

Βασιλίδος εδείχθης Πατριάρχης θεόσοφος και Αγίου Όρους το κλέος

των Σερραίων θησαύρισμα των θείων δε Χριστού ησυχαστών

ο φίλος και συνήγορος ομού διό πάντες πάτερ Κάλλιστε εν χαρά

υμνούμεν σε κραυγάζοντες Δόξα τω σε δοξάσαντι Χριστώ

δοξα τω σε θαυμαστώσαντι δοξα τω χορηγούντι δια σου

ημίν τα κάλλιστα.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κάλλιστος Α΄, ήταν θιασώτης των αντιλήψεων του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά.

Πασίγνωστος για την ευρυμάθειά του ο Κάλλιστος, ως μοναχός της Μονής των Ιβήρων του Αγίου Όρους έχαιρε μεγάλης εκτιμήσεως για την πραότητα και την εγκράτειά του κυρίως, όμως, αναγνωριζόταν ως ένας από τους ουσιαστικότερους εκπροσώπους των ησυχαστών στο Άγιο Όρος.

Γεννήθηκε περί το τέλος του 13ου αιώνα. Προγυμνάσθηκε στο μοναχικό βίο και τη θεωρία του ησυχασμού στη σκήτη του Μαγουλά έχοντας ως δασκάλους τους αδελφούς της σκήτης Ησαΐα, Κορνήλιο και Μακάριο. Στη σκήτη αυτή του Αγίου Όρους συναντήθηκε με τον Άγιο Αθανάσιο των Μετεώρων τον οποίο βοήθησε να κτίση, κατά το διάστημα της δεύτερης πατριαρχίας του (22 Ιουνίου 1354 - 20 Ιουνίου 1364) το μοναστήρι της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στα Μετέωρα.

Εμπορούμενος από πνεύμα συνέσεως, υπομονής και αγάπης, ο μοναχός Κάλλιστος, έγινε μαθητής του Οσίου Γρηγορίου του Σιναΐτου, το βίο του οποίου και συνέγραψε. Στη σκήτη του Μαγουλά ο Κάλλιστος χειροτονήθηκε ιερέας και έμεινε σ' αυτήν έως και το 1340-1341 χρονολογία συντάξεως του αγιορείτικου τόμου «Υπέρ των ιερώς ησυχάζοντων» στον οποίο και υπέγραψε ως αδελφός της σκήτης.

Αγαπημένος μαθητής του Οσίου Γρηγορίου του Σιναΐτου συνόδευσε το δάσκαλό του στην έρημο των Παρορίων όπου και οικοδόμησαν κελιά, για να στεγάσουν το αυξανόμενο πλήθος των μαθητών του Οσίου. Ο Κάλλιστος αφού έμεινε κοντά στο δάσκαλό του για μικρό χρονικό διάστημα επέστρεψε στο Άγιο Όρος, όπου, μετά το 1340-1341 εγγράφεται στο μοναχολόγιο της Μονής των Ιβήρων.

Αυτήν την εποχή, στα όρια της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, η προς το Θεό ένωση των χριστιανών έπαψε να υπάρχει και οι ομόφυλοι αντίπαλοι έως θανάτου έγιναν. Με τη συνέργια του πονηρού η αγάπη διώχθηκε, η ένωση που επιτυγχάνεται με το της παλιγγενεσίας και της θεογενεσίας λουτρό διαλύθηκε. Το έθνος απ' άκρου εις άκρον τον εαυτό του πολεμά και υπό του εαυτού του πολεμιέται, καθώς, η εμφύλια διαμάχη που είχε ξεσπάσει στο Βυζάντιο, στην αρχή μεταξύ του Ανδρόνικου Β΄ (1282-1328) και του Ανδρόνικου Γ΄ (1328-1341) προξένησε μεγάλες συμφορές σε όλη την επικράτεια της αυτοκρατορίας.

Η ερήμωση της χώρας από τις ληστρικές επιδρομές και τις πολεμικές επιχειρήσεις

κυρίως, κατά τη δεύτερη φάση του εμφυλίου σπαραγμού, διόγκωσε την κοινωνική εξαθλίωση γεγονός που δεν άφησε αδιάφορους τους μοναχούς του Αγίου Όρους. Το 1342 η Ιερά Κοινότητα του Αγίου Όρους συγκροτεί επιτροπή ειρηνεύσεως και συνδιαλλαγής την οποία στέλνει στην Κωνσταντινούπολη προκειμένου να συμφιλιώσει τους αυτοκράτορες του Βυζαντίου Ιωάννη Καντακουζηνό (1347-1354) και Ιωάννη Ε΄ Παλαιολόγο (1341-1391) που βρισκόταν σε αλληλομαχία. Ηγετική φυσιογνωμία αυτής της επιτροπής ήταν ο ενάρετος και πεπαιδευμένος ιερομόναχος Κάλλιστος που εντυπώσιασε, παρά το ατελέσφορο της ειρηνευτικής προσπάθειας, τους αντιμαχόμενους Βασιλείς. Με την επιστροφή του από τη βασιλεύουσα στο Άγιο Όρος ο ιερομόναχος Κάλλιστος διορίζεται από την Ιερά Κοινότητα μέλος της επιτροπής του αντιαιρετικού κατά των Βογόμιλων αγώνα, την κακόδοξη διδασκαλία των οποίων ανέκοψε στα πρώτα της βήματα στο Άγιο Όρος, ορθοτομώντας το λόγο της αληθείας.

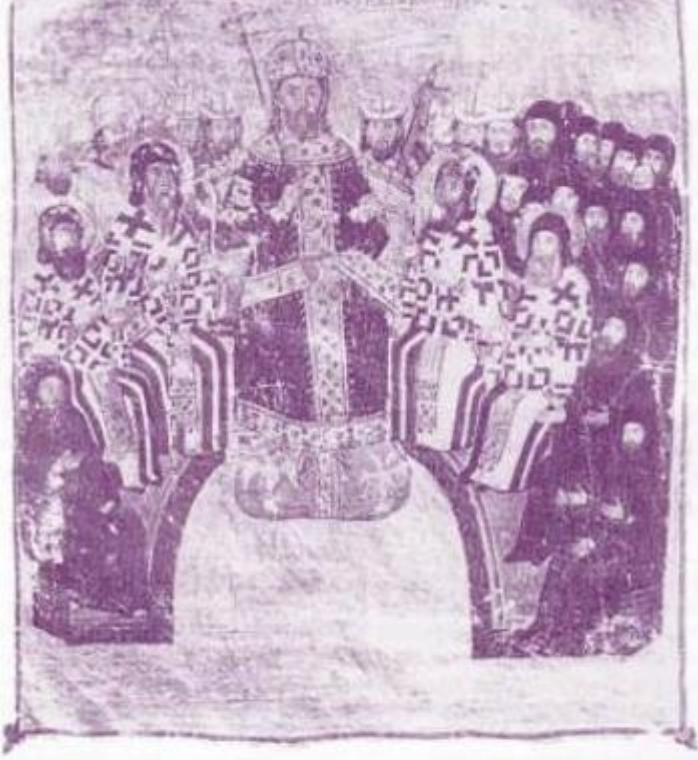

Άγιος Κάλλιστος Α΄ Κωνσταντινουπόλεως.
Λεπτομέρεια φορητής εικόνας Γ. Μ. Παντοκράτορος (18ος αι.).

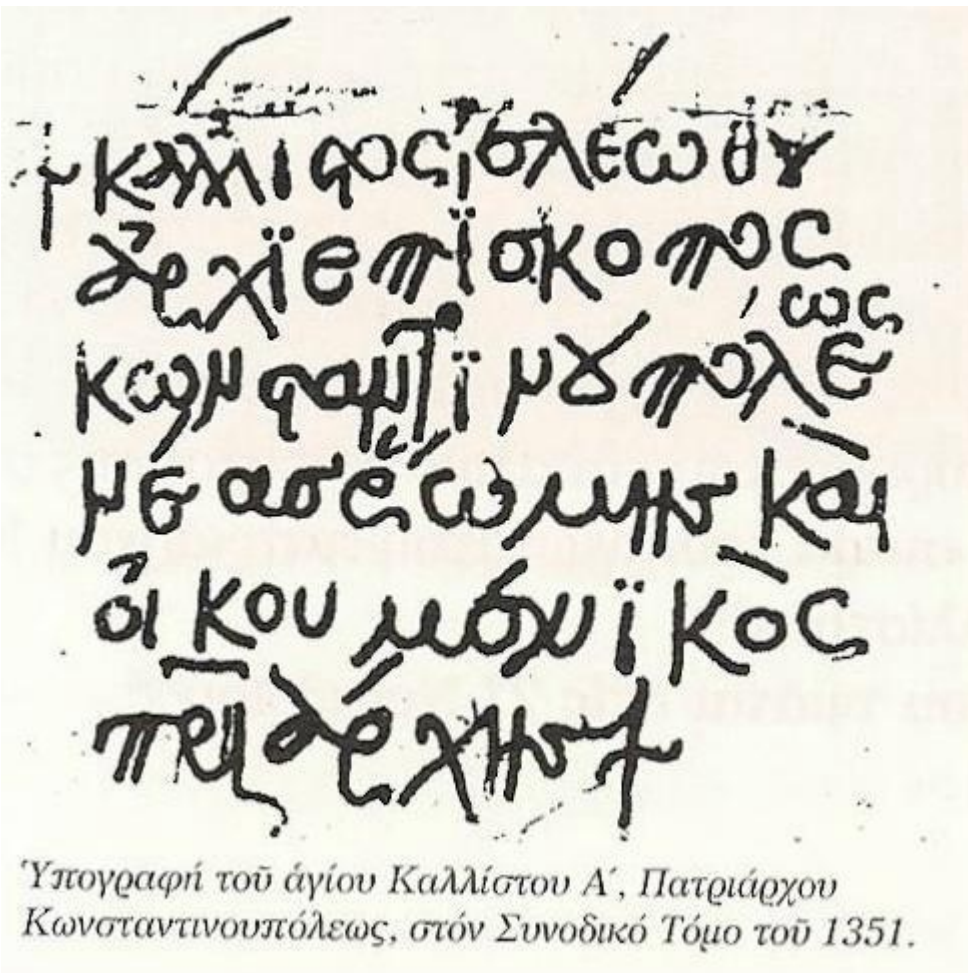
Μετά την παραίτηση του Οικουμενικού Πατριάρχη Ισιδώρου (17 Μαΐου 1347- 2 Δεκεμβρίου 1349), τον Οικουμενικό Θρόνο κόσμησε ο αγιορείτης ιερομόναχος Κάλλιστος, ύστερα από πρόταση του αυτοκράτορα Ιωάννη Καντακουζηνού, ο οποίος έστειλε τριήρη στο Άγιο Όρος για να μεταφέρει στη βασιλεύουσα το νέο Οικουμενικό Πατριάρχη. Στις 10 Ιουνίου του 1350 με ψήφους κανονικές γίνεται η εκλογή και η ενθρόνιση του Οικουμενικού Πατριάρχη Κάλλιστου Α΄ που διοίκησε την Ορθόδοξη Εκκλησία ως και τις 27 Νοεμβρίου του 1353 οπότε, αρνούμενος να συναινέσει στον παραγκωνισμό του νόμιμου αυτοκράτορα Ιωάννη Ε΄ Παλαιολόγου

από τον Καντακουζηνό, που ήθελε να ανακηρύξει το γιο του Ματθαίο συναυτοκράτορά του, απεκδύθηκε εκουσίως το πατριαρχικό αξίωμα και έζησε αρχικά στην Ιερά Μονή του Αγίου Μάμαντος στην Κωνσταντινούπολη. Ο αυτοκράτορας Ιωάννης Καντακουζηνός με επίσημη πρόσκληση ζήτησε την επιστροφή του στον πατριαρχικό θρόνο, όμως, ο πατριάρχης Κάλλιστος Α΄, θεματοφύλακας της ορθής πίστεως και της νομιμότητας στη βυζαντινή αυτοκρατορία αποποιήθηκε την ηγεσία της Ορθοδόξου Εκκλησίας και μετέβη στην Τένεδο όπου βρισκόταν η έδρα των στρατιωτικών επιχειρήσεων του νόμιμου αυτοκράτορα Ιωάννη Ε΄ Παλαιολόγου.

Αξιωματική πατριαρχική πράξη, κατά το διάστημα της πρώτης πατριαρχίας του Κάλλιστου Α΄, είναι η έκδοση σιγιλίου το Δεκέμβριο του 1350, κατά των προστρεχόντων στους μάγους. Αυτήν την εκφυλιστική πνευματική κατάσταση του λαού, που είχε την αρχή της στην πνευματική ληρότητα του κλήρου, ο πατριάρχης Κάλλιστος αντιμετώπισε με την εκλογή από το χορό των ευλαβέστερων και σεμνών στο βίο ιερέων-έξαρχων πνευματικών ταγών, που τοποθέτησε σε κάθε ενορία με καθήκοντα την καθοδήγηση και νουθεσία, τόσο του εκκλησιάσματος όσο και του κλήρου.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ 1351. Ὁ πρῶτος Ἱεράρχης ἀριστερὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ ταυτίζεται μὲ τὸν Πατριάρχη Κάλλιστο Α΄. Δίπλα στὸν Κάλλιστο, ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς. Πρῶτος ἀριστερὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὁ Φιλόθεος Κόκκινος καὶ δίπλα του ὁ Ἀρσένιος.

Το Δεκέμβριο του 1351 ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κάλλιστος Α΄, προκειμένου να προστατέψει την πνευματική ενότητα της Ορθοδοξίας, συγκάλεσε τοπική σύνοδο στην Κωνσταντινούπολη που καταδίκασε τις κακοδοξίες των αντιησυχαστών Βαρλαάμ και Ακινδύνου καθώς και τους πρεσβεύοντας τις ίδιες δοξασίες μητροπολίτες Εφέσου και Γάνου.

Το φθινόπωρο του 1352 ο Πατριάρχης Κάλλιστος δεν δίστασε να αφορίσει το Σερβικό Πατριαρχείο, που είχε παράνομα συσταθεί από το Σέρβο ηγεμόνα Στέφανο Δουσάν, προκειμένου να κρατήσει ενωμένη την Αγία του Χριστού Εκκλησία.

Μετά την οικειοθελή απομάκρυνση του Κάλλιστου Α΄ από τον Οικουμενικό Θρόνο ο αυτοκράτορας Ιωάννης Καντακουζηνός συγκάλεσε σύνοδο, που κήρυξε έκπτωτο τον Κάλλιστο και εξέλεξε στον Οικουμενικό θρόνο τον Μητροπολίτη Ηρακλείας Φιλόθεο Κόκκινο (1353-1354).

Η είσοδος στην πρωτεύουσα, το Νοέμβριο του 1354, δυνάμει φίλικα προσκείμενων στον αυτοκράτορα Ιωάννη Ε΄ Παλαιολόγο, σήμανε ουσιαστικά το τέλος του εμφυλίου πολέμου και την άνοδο το χειμώνα του 1354 στον Οικουμενικό

Θρόνο, για δεύτερη φορά, του Κάλλιστου Α΄.

Κατά το χρονικό διάστημα της δεύτερης πατριαρχίας του Κάλλιστου Α΄, μεταξύ των άξιων αναφοράς διοικητικών πράξεών του συγκαταλέγονται: α) η έκδοση συνοδικού τόμου που απαγόρευε τα συνοικέσια ανάμεσα σε παιδιά, με επιβολή μάλιστα αφορισμού στους γονείς και κηδεμόνες, που πρωτοστατούσαν σε τέτοιου είδους διαπραγματεύσεις με σκοπό τη σύναψη γάμου και β) η μείζονος σημασίας, το Δεκέμβριο του 1355, πατριαρχική διδασκαλία προς τους Βουλγάρους ιερείς και μοναχούς, που βάπτιζαν κακώς, με μία μόνο κατάδυση και ραντισμό, ενώ το Άγιο Μύρο αντικαθιστούσαν με Μύρο από τα λείψανα του Αγίου Δημητρίου και του Αγίου Βαρβάρου.

Κατά τη διάρκεια της δεύτερης πατριαρχίας του Κάλλιστου Α΄ ιδρύθηκαν τα μοναστήρια Παντοκράτορος και Σίμωνος Πέτρας στο Άγιο Όρος.

Στην προσπάθειά του να αναχαιτίσει, ως πρόμαχος της Ορθοδοξίας, την εισβολή κακοδόξων δογμάτων στην Ορθόδοξη Εκκλησία ο Πατριάρχης Κάλλιστος Α΄ έγραψε και εκφώνησε πλήθος ομιλιών κατά των αιρετικών ενώ, προκειμένου να εμψυχώσει σε δύσκολους καιρούς το λαό της Βασιλίδος των πόλεων συνέταξε προσευχές, τις οποίες η Εκκλησία μας έχει ενταγμένες στα λειτουργικά της βιβλία και αναπέμπει προς τον Κύριο προκειμένου να επιτύχει την αρωγή Του σε δύσκολες περιστάσεις.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κάλλιστος Α΄ έγραψε, εκτός των αντιαιρετικών

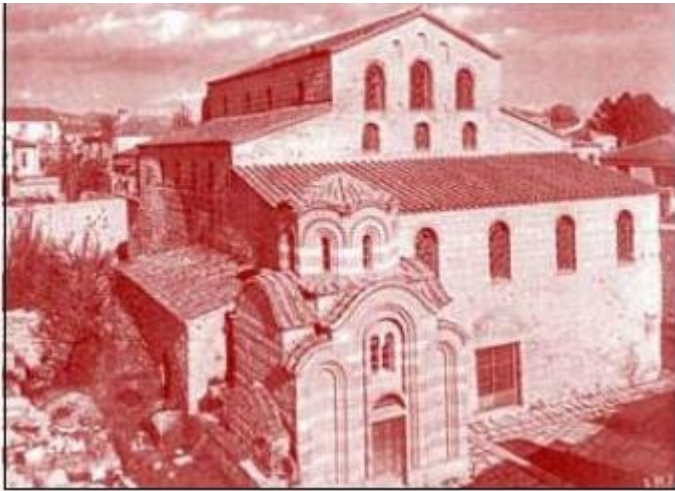
ομιλιών και προσευχών και βίους αγίων, όπως του Αγίου Γρηγορίου του Σιναΐτου και του Οσίου Θεοδοσίου Τυρνόβου.

Το τέλος του εμφύλιου σπαραγμού στη βυζαντινή αυτοκρατορία δεν έφερε και την ειρήνη στην επικράτειά της. Η ημισέληνος, ως δρέπανο θανάτου θερίζει τα στάχυα της ορθοδοξίας στα καλλίκαρπα μέρη του Έβρου. Οι Τούρκοι που ήρθαν ως σύμμαχοι του Ιωάννη Καντακουζηνού στα Βαλκάνια, έφτιαξαν ισχυρά προγεφυρώματα στη Θράκη και με έδρα το Διδυμότειχο, την Ανδριανούπολη και τη Φιλιππούπολη κατέστρεφαν την υπαίθρο χώρα εφαρμόζοντας συστηματικά μέτρα εποίκισμού.

Η αντιμετώπιση αυτής της καταστάσεως απαιτούσε τη συνένωση των χριστιανικών δυνάμεων της Βαλκανικής. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κάλλιστος Α΄ ηγήθηκε μιας αυτοκρατορικής πρεσβείας προς την ηγεμόνα των Σέρβων Ελισάβετ, με αντικειμενικό σκοπό τη συμμαχία των σερβικών και των βυζαντινών δυνάμεων, για να αναχαιτιστεί η Τουρκική επεκτατικότητα στη Θράκη.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης και η συνοδεία του αφού προσκύνησαν στο Άγιο Όρος, έφτασαν στην πόλη των Σερρών στις αρχές Ιουνίου του 1364 και έτυχαν από την ηγεμόνα των Σέρβων Ελισάβετ επίσημης υποδοχής. Όμως ο Πατριάρχης Κάλλιστος Α΄ ασθένησε από λοιμώδη νόσο και τελείωσε το βίο του απρόοπτα στην πόλη των Σερρών. Η λοιμώδης νόσος πρόσβαλε την υγεία και πολλών μελών από τη συνοδεία του Πατριάρχη με αποτέλεσμα να απλωθεί η φήμη πως, ο Πατριάρχης και η συνοδεία του, δηλητηριάστηκαν από τους Σέρβους. Τη φήμη αυτή ο ιστορικός αυτών των χρόνων Ιωάννης Καντακουζηνός απορρίπτει ως αβάσιμη και ψευδή.

Η θλιβερή είδηση του απρόοπτου τέλους της ζωής του Πατριάρχη διέτρεξε τα όρια της αυτοκρατορίας. Επιτροπές από τα σπουδαιότερα μοναστήρια του Αγίου Όρους και μάλιστα της Λαύρας, ήρθαν στις Σέρρες και ζήτησαν από την Ελισάβετ το σκήνωμα του ιεράρχη προκειμένου να το μεταφέρουν στην μητρόπολη του ορθόδοξου μοναχισμού, το Άγιο Όρος. Η ηγεμόνας των Σέρβων δεν κάμφθηκε από τις παρακλήσεις των μοναχών. Ενταφίασε το άγιο λείψανο του Πατριάρχη σε ταφικό παρεκκλήσι που έκτισε στο προαύλιο του Μητροπολιτικού ναού για να έχει η ίδια και η πόλη των Σερρών την προστασία του.

*Τὸ παρεκκλήσιο, ἐφαπτομένο
σπὴ ΒΔ πλευρὰ τοῦ νάρθηκος τῆς
Ἐκκλησίας τῶν Ἁγίων Θεοδώρων
Σερρῶν (παλαιὰ Μητρόπολις),
εἰκάζεται ὅτι ἐκτίσθη ὡς μαυσω-
λεῖο τοῦ Πατριάρχου Καλλίστου Α΄,
ὁ ὁποῖος ἐκοιμήθη στὶς Σέρρες.*

Ασφαλείς ενδείξεις βεβαιώνουν πως το μεγαλοπρεπές παρεκκλήσι, αριστερά της εισόδου του Ιερού Μητροπολιτικού Ναού των Αγίων Θεοδώρων, στεγάζει τον τάφο του Οικουμενικού Πατριάρχη Κάλλιστου Α΄.

Για το σύνολο των διδαχών του, τους αγώνες του για την προάσπιση της ενότητας της Εκκλησίας από την ανταρσία και τις κακοδοξίες των δυτικών και τη συμβολή του στο θρίαμβο της Ορθοδοξίας, η Εκκλησία μας συγκατέλεξε τον Οικουμενικό Πατριάρχη Κάλλιστο Α΄ μεταξύ των αγίων της και ὀρίσε ἡ μνήμη του να εορτάζεται στις 20 Ιουνίου.

Πηγές: www.imsn.gr - agioritikesmnimes.blogspot.gr